
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Ковалик О.А.

Одеський національний політехнічний університет

Як засвідчує міжнародний досвід, важливою складовою конкурентоспроможності національної економіки є підприємництво. Наразі перед вітчизняним підприємництвом стоять такі важливі завдання як розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг, створення ефективного конкурентного середовища, стимулювання інноваційного розвитку, відродження підприємницької ініціативи населення, створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості, зміцнення регіональних економік. При цьому невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий та середній бізнес [1].

Проаналізувавши результати діяльності Одеського регіону можна зробити висновок, що соціальні проблеми стали прискорювати спад підприємницької діяльності регіону. Через зниження життєвого рівня населення, погіршилася структура споживання, недоступними для населення стали більшість товарів довгострокового користування, значна частина платних послуг.

Загальна кількість підприємств безперервно зростає, що призводить до збільшення їхньої питомої ваги на 10000 наявного населення, однак частка малих підприємств у загальному обсязі реалізованої продукції, робіт, послуг знижується, що вказує на суттєві проблеми, які існують у цій сфері економічної діяльності. У 2014 р. в Одеській області діяло 26016 суб'єктів підприємницької діяльності [2].

На роботу промислових підприємств негативно вплинула економічна криза в країні. Не вдалося повністю звільнитися від галузевих деформацій у промисловості та залежності від давальницьких схем. Основні фонди промисловості потребують ремонту та модернізації, впровадження новітніх технологій, переходу на випуск сучасної конкурентоспроможної продукції.

Провідне місце в області займає харчова промисловість. Сектор малого підприємництва, однак, не відіграє вагомої ролі у харчовій промисловості області і майже не розвивається. А це вказує на невикористані резерви та потенційні можливості цього напрямку малого бізнесу.

В умовах зниження показників розвитку малого підприємництва, залишається невисокою середня заробітна плата працівників малих підприємств (1500 грн.) її рівень відчутно нижчий, ніж на великих та середніх підприємствах. Це викликано як тінізацією малого бізнесу, так і великою часткою збиткових підприємств. Тінізація обумовлена тим, що високі податки на заробітну плату роблять оплату праці «у конвертах» більш привабливою для роботодавців. Крім того, можна вважати що і збитковість підприємств також пов'язана з тінізацією, коли підприємства не показують у звітності весь свій прибуток.

Особливо негативним явищем стало те, що значна кількість зареєстрованих малих підприємств не діє, а більша частина діючих займається такими швидко прибутковими видами господарської діяльності, як торгівля та посередницькі послуги. Це пояснюється тим, що суб'єкти малого підприємництва розвиваються в умовах несприятливого інвестиційного клімату, що робить не вигідним довгострокові виробничі вкладання.

Торгівля сезонною продукцією актуальна в Одесі. Однак через тривалу процедура отримання дозвільних документів як на розміщення тимчасових споруд, так і на розміщення елементів вуличної торгівлі виникає ряд проблем з якими стикається підприємець.

У 2013 році Одеська міська рада рішенням № 3961-VI затвердила Правила розміщення тимчасових споруд та елементів вуличної торгівлі для підприємницької діяльності.

Цей документ, з одного боку, відрегулював і систематизував процедуру розміщення таких об'єктів, але, з іншого боку, не зняв гостроти проблеми в питаннях організації бізнесу (насамперед, в плані спрощення процедури отримання пакета документів), не в повній мірі відбив потреби городян у частині користування послугами.

Наприклад, оформлення документів на розміщення тимчасових споруд у разі позитивного вирішення питання може скласти більше 18 робочих днів, а іноді і довше. Крім того, для отримання дозвільних документів на розміщення тимчасової споруди заявнику потрібно двічі звернутися в управління розвитку споживчого ринку та захисту прав споживачів Одеської міської ради (уповноважений орган) і двічі – в управління архітектури та містобудування Одеської міської ради. Процедура отримання документів складається аж із п'яти етапів, що абсолютно нераціонально і тому вона створює непотрібні складності для підприємців.

Для забезпечення розвитку морегосподарських і транспортних функцій існує потреба в радикальній реконструкції та модернізації транспортної інфраструктури (залізниця, аеропорт та інші). А це можливо лише через удосконалення відповідної нормативно-правової бази.

Машинобудування міста не в змозі в достатній мірі обслуговувати базові галузі міста і регіону. Крім того машинобудівні підприємства не являються виправданими для курортного міста, так як вони екологічно небезпечні.

Серед інституційних засобів поліпшення бізнес-клімату в Одесі, слід назвати створення бізнес-інкубаторів, які можуть допомогти новим підприємствам розвиватися [3].

Для сталого та динамічного розвитку регіону важливим є перехід економіки Одеської області на інноваційний шлях розвитку. В області налічується 22 вищих навчальних заклади (ВНЗ) III-IV рівня акредитації та 32 ВНЗ I-II рівня акредитації. Працюють 43 галузеві науково-дослідні інститути, численні проектні та конструкторські установи тощо.

Недостатній розвиток інноваційної інфраструктури Одеського регіону – одна з найважливіших причин незадовільного стану інноваційної діяльності. Відсутній певний механізм впровадження науково-технічних розробок у виробництво. Відсутні бізнес-інкубатори, венчурні фонди та центри трансферу технологій. Не підтримується належним чином діяльність винахідників, раціоналізаторів, науковців, що мають завершені науково-технічні розробки. Внаслідок цього освітній та науковий потенціал використовуються не в повному обсязі.

Для формування регіональної інноваційної структури необхідно [4]:

- утворення єдиної регіональної системи просування інноваційного продукту Одеської області;
- акумулювання даних про потреби в інноваційній продукції (технологіях) і оперативне інформування про це ВНЗ і наукових організацій;
- розвиток регіональної інформаційної мережі, що повинна здійснювати інформаційне забезпечення інноваційної діяльності на всіх етапах (ідея – дослідження – розроблення – впровадження);

-
- створення науково-методичної бази для створення та підтримки різних типів підприємств, організацій інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, наукових парків, інноваційних бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій і технополісів);
  - формування інноваційно-активних територій (технополісів, наукових парків);
  - розвиток діючих елементів інфраструктури та створення нових ланок (добудовування «технологічних коридорів»), які будуть забезпечувати швидке просування інновацій від досліджень до комерціалізації і випуску промислової продукції.

Важливою для малого підприємництва являється підтримка держави. Найефективніша форма державної підтримки малого бізнесу є лізинг, а саме фінансовий лізинг. Фінансовий лізинг передбачає надання малим підприємствам обладнання, а не грошей на їх придбання, що гарантує використання коштів у повному обсязі за призначенням. Крім того, розповсюдження лізингу дає малим підприємствам реальні шанси реалізувати перспективний план свого розвитку. Широке застосування лізингу на малих підприємствах дозволить знизити ризик втрати наданих фінансових коштів.

Крім того, державі слід дотримуватися розробленої Програми підтримки малого бізнесу, а саме наступних пунктів:

- підготовка висококваліфікованих кадрів для сфери підприємництва;
- розширення зовнішньоекономічних та міжрегіональних зв'язків;
- спрощення умов започаткування власної справи, таким чином сприяє створенню нових робочих місць;
- забезпечення рівних умов здійснення підприємницької діяльності всіма суб'єктами господарювання;
- формування сприятливих нормативно-правових умов для започаткування та ефективного провадження підприємницької діяльності на основі реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Отже, хоча підприємництво Одеського регіону має багато невирішених проблем, існує багато шляхів для їх подолання. Саме використовуючи наявні можливості для розвитку бізнесу дасть змогу мінімізувати негативні явища для покращення економічного стану регіону в цілому.

Література

1. Гой І. В. Підприємництво: навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 368 с.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/
3. Стратегічний план економічного розвитку м. Одеса. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://linc.com.ua/documents/storage/SP_Odesa_Ukr.pdf
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів/ Г.О. Андрощук, І.Б. Жиляєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К.: Парламентське вид-во, 2009. – 632 с.